

Natuur in It Heidenskip – deel 1 – op pad met Ysbrand

Als in kamikazepiloot komt een scholekster op ons af; we lopen met Ysbrand Galama door de plasdras van Cronius Kramer aan de Ursuladyk. Het weiland staat vol met bloemen – boterbloemen, pinksterbloemen, veldzuring. ‘Laarzen aan’, had hij nog geappt en dat is maar goed ook, want op sokken door het land is er hier niet bij. De greppels staan vol water en in het slik aan de randen staan de afdrucken van allemaal vogelpootjes. Boven onze hoofden vliegen grutto’s, kieviten, scholeksters en tureluurs die hun jongen waarschuwen zich te verstoppen en die met hun geschreeuw proberen de vijand te verjagen.

Ysbrand loopt voor ons uit naar een stokje dat hij een eindje van een nest heeft gezet, ziet om zich heen en vouwt een polletje gras open. Daar ligt een kuikentje, net uit het ei. De andere eieren zijn nog niet uit, je ziet een gaatje waar de kuiken al aan het pikken is geweest. Ysbrand doet de kuikens in zijn pet en loopt naar zijn onderzoekskist. Daar doet hij de kuikens een vlaggetje met nummer om het pootje en verricht hij verschillende metingen zoals het gewicht, de lengte van de snavel, de lengte van de pootjes en soms moet hij ook wat bloed aftappen. De meetgegevens worden later allemaal in de computer ingevoerd. Zo heeft hij de afgelopen jaren al miljoenen gegevens over de grutto’s verzameld.

Hij doet al tien jaar veldonderzoek voor de Rijksuniversiteit Groningen. Onder leiding van prof. Theunis Piersma werken veel mensen aan een uitgebreid onderzoek naar de grutto in Zuidwest-Friesland. De boerderij van Buma wordt gebruikt als uitvalsbasis en daar worden ook gruttokuikens opgevangen en grootgebracht die het in het weiland niet zouden redden.

Ysbrand en Riemer Miedema doen veldonderzoek in It Heidenskip, de Wiske en it Workumer Nieuwland. Hun taak is om het gedrag van de grutto in kaart te brengen: waar broeden ze, wie broeden er, hoeveel eieren zijn er, hoeveel kuikens komen er uit en wat gebeurt er uiteindelijk met die kuikens. Dat betekent dat ze al vanaf het vroege voorjaar met hun verrekijker de vogels in de gaten houden, want in het lange gras is zo’n nest bijna niet meer te vinden. Met gekleurde ringen en vlaggetjes kunnen ze iedere grutto een unieke code geven en zo kunnen ze elke vogel ieder jaar volgen.

Na tien jaar zijn de vogels behoorlijk eigen geworden, maar ieder jaar staat hij wel weer voor verrassingen. Zo is er nu een scholekster die het nest van een grutto heeft overgenomen. ‘Dat heb ik nog nooit gezien’, zegt Ysbrand. Hij heeft een camera bij het nest gezet en de ruim 3000 foto’s moeten uitwijzen wat er precies met de eieren is gebeurd.

Dat de grutto’s het moeilijk hebben, is wel bekend. Het maaien van de boeren valt bijna altijd tegelijk met het uitkomen van de eieren en is funest voor de kuikens. Ook kunnen de vogels door het lage waterpeil moeilijk aan eten komen. Maar het is nog niet verloren. Door het aanleggen van ‘plasdras’ en een hoger waterpeil worden de grutto’s en andere weidevogels naar deze percelen getrokken. Hier kunnen ze eten, hebben ze rust en zijn er genoeg vliegjes voor hen en hun jongen om groot te worden. En omdat er later wordt gemaaid, kunnen de kuikens zich er mooi verschuilen. De ouders zoeken hun eten in de gemaaide percelen in de buurt.

Het zijn niet alleen drukke tijden voor de boeren, maar ook voor Ysbrand en Riemer. Ze moeten bij veel nesten langs om de kuikens in kaart te brengen; ze hebben zo’n 150 gruttonesten waar ze op passen. Als ze te laat zijn, zijn de kuikens al op hun lange pootjes uit het nest vertrokken en bijna niet terug te vinden in het lange gras. Maar ze passen ook op de andere vogels en dieren. Dan zitten ze bij de boer op de trekker om uit te kijken naar nesten, kuikens of andere dieren. Zo hebben ze al kleine haasjes en een jonge ree gered.

In het weiland van Cronius vinden 'we' twee nesten met kuikens die worden geringd. Daarna gaan we naar de plasdras van Mellius, een eindje verderop. Hier zijn al wat meer nesten, omdat de plasdras al langer yn gebruik is. Terwijl Ysbrand drie kuikentjes in zijn pet doet – het vierde ei is nog niet uitgekomen – schreeuwen pa en ma grutto ons boven het hoofd. Ook de tureluurs laten van zich horen. 'Maar snel vertrekken', zegt Ysbrand als hij klaar is. 'Dan hebben ze weer rust.'

Het gaat tot nu toe goed met de grutto's en kuikens in de plasdras. Maar dat kan zomaar veranderen, want het gevaar van rovers ligt altijd op de loer: vossen, steenmarters en zwarte kraaien, maar ook katten pikken heel kuikens mee. Vorig jaar roofde een vos in één nacht vrijwel alle nesten in de plasdras van Mellius leeg. 'Een verloren jaar.'

Door zijn jarenlange onderzoek ziet Ysbrand dat de 'Heidenskipster' grutto's zo langzamerhand allemaal naar het land met hoog waterpeil trekken. Maar een plasdras – ook bij Yde Engelsma is nog een aangelegd – is niet alleen belangrijk voor weidevogels die er broeden. In het vroege voorjaar zaten er ook veel wulpen en kemphanen die hier op krachten komen voor hun reis naar Noorwegen. Er bloeien weer kievitsbloemen en dit jaar zat er een watersnip in de plasdras van Mellius. 'Voor het eerst in misschien wel 30 jaar is er weer een watersnip in It Heidenskip.'

Mei 2017

Johanna Prins en Ida Hylkema

([klik hier](#) voor een fotoreportage)